

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Географічний факультет
Кафедра географії та менеджменту туризму

РЕСУРСНО – ІНФРАСТРУКТУРНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИЗМУ У СТОРОЖИНЕЦЬКІЙ ОТГ

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконав:

студент IV курсу 410 групи

спеціальності 242 «Туризм»

ОП «Міжнародний туризм»

Штефюк Серафим Дмитрович

Керівник: д. геогр. н., проф.

Король Олександр Дмитрович

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри №____

від «__» ____2026 р.

Зав. кафедри _____д. геогр. н., проф. Король О. Д.

Чернівці - 2026

АНОТАЦІЯ

Штефюк С.Д. Ресурсно-інфраструктурні передумови та організації туризму у Сторожинецькій ОТГ. Кваліфікаційна робота першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 242 «Туризм», ОПП «Міжнародний туризм» кафедри географії та менеджменту туризму Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, 2026.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню ресурсно-інфраструктурних передумов та особливостей організації туризму у Сторожинецькій об'єднаній територіальній громаді Чернівецької області. Актуальність теми зумовлена необхідністю ефективного використання туристично-рекреаційного потенціалу громади, розвитку місцевої туристичної інфраструктури та підвищення конкурентоспроможності території на регіональному туристичному ринку.

У роботі здійснено комплексний аналіз природно-ресурсного, історико-культурного та рекреаційного потенціалу Сторожинецької ОТГ. Охарактеризовано природні умови, лісові та водні ресурси, природоохоронні території, історико-культурну спадщину та об'єкти туристичного інтересу. Проведено оцінку сучасного стану туристичної інфраструктури громади, зокрема транспортного забезпечення, закладів розміщення, харчування, сфери дозвілля та супутніх туристичних послуг.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання її результатів органами місцевого самоврядування, туристичними підприємствами та іншими суб'єктами туристичної діяльності для розроблення стратегій розвитку туризму, залучення інвестицій та підвищення ефективності використання туристично-рекреаційних ресурсів громади.

Ключові слова: туризм, туристичні ресурси, туристична інфраструктура, рекреаційний потенціал, територіальна громада, туристичний маршрут, культурна спадщина, природні ресурси, Сторожинецька ОТГ, розвиток туризму.

ANNOTATION

Shtefyuk S.D. Resource and infrastructure prerequisites and organization of tourism in Storozhynetsk AH. Qualification work of the first (Bachelor's) level of higher education in specialty 242 "Tourism", EPP "International Tourism" of the Department of Geography and Tourism Management of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, 2026

The qualification work is devoted to the study of resource and infrastructure prerequisites and features of tourism organization in the Storozhynetsya united territorial community of Chernivtsi region. The relevance of the topic is due to the need for effective use of the community's tourism and recreational potential, development of local tourism infrastructure and increasing the competitiveness of the territory in the regional tourism market.

The work carried out a comprehensive analysis of the natural resource, historical, cultural and recreational potential of the Storozhynetsk AH. The natural conditions, forest and water resources, nature reserves, historical and cultural heritage and objects of tourist interest were characterized. The current state of the community's tourist infrastructure was assessed, in particular, transport, accommodation, catering, leisure and related tourist services.

The practical significance of the work lies in the possibility of using its results by local governments, tourism enterprises and other tourism entities to develop tourism development strategies, attract investments and increase the efficiency of using the community's tourism and recreational resources.

Keywords: tourism, tourist resources, tourist infrastructure, recreational potential, territorial community, tourist route, cultural heritage, natural resources, Storozhynetsk AH, tourism development.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ С.Д. Штефюк

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ.....	2
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕСУРСНИХ ПЕРЕДУМОВ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ.....	8
1.1 Сутність та роль туристичних ресурсів у розвитку територіальних громад . .	8
1.2 Методи дослідження організації туризму в ОТГ.	11
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РЕСУРСНИХ ПЕРЕДУМОВ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ СТОРОЖИНЕЦЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	16
2.1 Загальна характеристика громади та її соціально-економічний розвиток. . .	16
2.2 Природно- рекреаційні ресурси громади.	17
2.3 Історико-культурні та архітектурні туристичні ресурси.	28
2.4 Інфраструктурні ресурси розвитку туризму.	38
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТУРУ НА ТЕРИТОРІЇ СТОРОЖИНЕЦЬКОЇ ГРОМАДИ.....	42
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52

ВСТУП

В умовах децентралізації особливого значення набуває розвиток туризму на рівні територіальних громад, оскільки саме місцеві органи влади отримали широкі повноваження щодо використання наявного ресурсного потенціалу та формування стратегій місцевого розвитку.

Туристична діяльність значною мірою залежить від наявності та ефективності використання природних, історико-культурних, соціально-економічних та інфраструктурних ресурсів. Саме вони виступають основою формування туристичного продукту та визначають рівень туристичної привабливості території. Водночас важливим завданням є не лише виявлення туристичних ресурсів, а й оцінка можливостей їх використання для забезпечення сталого розвитку громади.

Сторожинецька міська територіальна громада належить до громад Чернівецької області, які володіють значним природно-рекреаційним та історико-культурним потенціалом. Вигідне географічне положення, лісові масиви, водні ресурси, пам'ятки архітектури та культури, багаті етнографічні традиції створюють сприятливі передумови для розвитку різних видів туризму. Проте туристичний потенціал громади використовується не повною мірою, що зумовлює необхідність його комплексного дослідження та визначення перспективних напрямів розвитку туристичної діяльності.

Питання дослідження туристичних ресурсів та розвитку туризму висвітлені у працях таких українських учених, як О. О. Любіцева, О. О. Бейдик, В. Ф. Кифяк, М. П. Мальська, І. В. Смаль, а також зарубіжних дослідників Н. Лейпера, Дж. Джафарі, Р. Батлера. Незважаючи на значну кількість наукових праць, проблематика оцінки ресурсних передумов розвитку туризму на рівні окремих територіальних громад потребує подальшого дослідження, що визначає **актуальність теми**.

Мета дослідження полягає у комплексному аналізі ресурсних передумов розвитку туризму в Сторожинецькій територіальній громаді.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі *завдання* дослідження:

1. розкрити сутність та роль туристичних ресурсів у розвитку територіальних громад;
2. дослідити методичні підходи до оцінки туристичних ресурсів;
3. охарактеризувати методи дослідження організації туризму в територіальних громадах;
4. здійснити загальну характеристику Сторожинецької громади та проаналізувати особливості її соціально-економічного розвитку;
5. дослідити природно-рекреаційні ресурси громади;
6. проаналізувати історико-культурні та архітектурні туристичні ресурси;
7. оцінити інфраструктурні ресурси розвитку туризму;
8. визначити сучасний стан та перспективи розвитку туристичної діяльності в громаді;
9. розробити тур на території Сторожинецької громади.

Об'єктом дослідження є туристичний потенціал Сторожинецької територіальної громади.

Предметом дослідження є ресурсні передумови розвитку туризму в Сторожинецькій територіальній громаді.

У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів. Теоретичною основою стали методи аналізу, синтезу, узагальнення та систематизації наукової літератури. Для оцінки туристичних ресурсів застосовувалися статистичний, порівняльно-географічний, картографічний, ресурсний та комплексний методи. Під час вивчення просторових особливостей туристичного потенціалу використовувалися географічний та картографічний методи дослідження.

Інформаційну базу роботи становлять законодавчі та нормативно-правові акти України у сфері туризму, статистичні матеріали, стратегічні документи розвитку Сторожинецької громади, офіційні дані органів місцевого

самоврядування, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, а також електронні ресурси.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання проведеного дослідження органами місцевого самоврядування, суб'єктами туристичної діяльності та громадськими організаціями під час розроблення програм і стратегій розвитку туризму в Сторожинецькій територіальній громаді. Запропоновані рекомендації можуть бути використані для підвищення туристичної привабливості громади, розвитку туристичної інфраструктури та ефективного використання її ресурсного потенціалу.

Структура роботи. Робота включає 55 сторінки тексту, складається з вступу, 3 розділів, 5 пунктів, висновків, списку використаних джерел, містить 22 рисунки, 1 таблицю.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕСУРСНИХ ПЕРЕДУМОВ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

1.1 Сутність та роль туристичних ресурсів у розвитку територіальних громад

Туристичні ресурси є фундаментальною основою розвитку туристичної діяльності та одним із найважливіших чинників формування туристичної привабливості території. Саме вони визначають можливості створення туристичного продукту, формують спеціалізацію регіону та забезпечують його конкурентоспроможність на ринку туристичних послуг. В умовах реформування системи місцевого самоврядування та децентралізації в Україні туристичні ресурси дедалі частіше розглядаються як стратегічний інструмент соціально-економічного розвитку територіальних громад.

Теоретичні засади дослідження туристичних ресурсів знайшли відображення у працях багатьох українських та зарубіжних науковців. Значний внесок у вивчення ресурсного потенціалу туризму зробили Любіцева Ольга Олександрівна, Бейдик Олександр Олексійович, Кифяк Василь Федорович, Смаль Іван Володимирович, а також зарубіжні вчені Neil Leiper, Jafar Jafari та Richard Butler. Їхні наукові праці стали основою для формування сучасних підходів до розуміння сутності туристичних ресурсів та їхньої ролі у розвитку туристичної діяльності.

На думку О. О. Любіцевої, туристичні ресурси являють собою сукупність природних, історико-культурних та соціально-економічних передумов, які використовуються для організації туристичної діяльності та задоволення потреб туристів. Дослідниця наголошує, що ресурсний потенціал є базою формування туристичного продукту та визначає перспективи розвитку туризму в конкретному регіоні. Подібної позиції дотримується О. О. Бейдик, який розглядає туристичні ресурси як складову туристично-рекреаційного потенціалу території та підкреслює їхнє значення у формуванні туристичної привабливості регіонів.

В. Ф. Кифяк визначає туристичні ресурси як основу функціонування туристичної індустрії та важливий фактор економічного розвитку територій. Учений підкреслює, що ефективне використання ресурсного потенціалу сприяє створенню нових робочих місць, розвитку підприємництва та збільшенню надходжень до місцевих бюджетів. І. В. Смаль наголошує на просторовому аспекті туристичних ресурсів, розглядаючи їх як чинник територіальної організації туристичної діяльності та формування туристичних дестинацій.

Узагальнюючи наукові підходи, туристичні ресурси можна визначити як сукупність природних, історико-культурних, соціально-економічних та інфраструктурних об'єктів і явищ, які можуть бути використані для створення туристичного продукту, задоволення рекреаційних, оздоровчих, пізнавальних і культурних потреб населення та забезпечення розвитку туристичної діяльності.

Особливістю туристичних ресурсів є їхня територіальна прив'язаність та унікальність. На відміну від багатьох інших видів ресурсів, вони безпосередньо пов'язані з певною місцевістю і не можуть бути перенесені в інше місце без втрати своєї туристичної цінності. Саме тому кожна територіальна громада володіє власним набором ресурсів, які можуть стати основою її туристичної спеціалізації та конкурентних переваг.

У структурі туристичних ресурсів прийнято виділяти кілька основних груп: природні, історико-культурні, соціально-економічні та інфраструктурні. Природні ресурси включають кліматичні особливості, рельєф, водні об'єкти, ліси, природно-заповідні території, мінеральні джерела та інші природні комплекси. Вони є основою для розвитку рекреаційного, екологічного, лікувально-оздоровчого та спортивного туризму.

Історико-культурні ресурси охоплюють пам'ятки архітектури, історії, археології, музеї, сакральні споруди, місця історичних подій, а також об'єкти нематеріальної культурної спадщини. Вони формують основу культурно-пізнавального, релігійного та етнографічного туризму. Особливу цінність становлять об'єкти, які зберігають історичну пам'ять народу та сприяють популяризації культурної спадщини.

Соціально-економічні ресурси включають трудові ресурси, місцеві традиції, ремесла, народні промисли, фестивалі, гастрономічну спадщину та рівень розвитку сфери послуг. Вони забезпечують автентичність туристичного продукту та створюють умови для розвитку подієвого, гастрономічного та сільського зеленого туризму.

Інфраструктурні ресурси охоплюють транспортну систему, заклади розміщення, підприємства харчування, туристично-інформаційні центри, комунікації та інші об'єкти, необхідні для обслуговування туристів. Рівень розвитку туристичної інфраструктури значною мірою визначає можливості практичного використання наявного туристичного потенціалу території.

Роль туристичних ресурсів у розвитку територіальних громад є надзвичайно важливою. Передусім вони виступають фактором економічного розвитку, забезпечуючи надходження коштів до місцевих бюджетів, створення нових робочих місць та залучення інвестицій. Туристична діяльність стимулює розвиток суміжних галузей економіки, зокрема транспорту, торгівлі, будівництва, громадського харчування та сфери послуг.

Важливим економічним результатом використання туристичних ресурсів є мультиплікативний ефект, який полягає у поширенні позитивного впливу туризму на різні сфери господарської діяльності. Витрати туристів сприяють збільшенню доходів місцевого населення, розвитку підприємництва та підвищенню економічної активності громади.

Соціальна роль туристичних ресурсів полягає у покращенні якості життя населення, розвитку місцевих ініціатив та формуванні позитивного іміджу громади. Туризм сприяє створенню нових можливостей для працевлаштування, особливо в сільській місцевості, де він часто стає альтернативним джерелом доходів для населення.

Водночас туристичні ресурси відіграють важливу роль у збереженні культурної та природної спадщини. Потреба у підтримці туристичної привабливості території стимулює органи місцевого самоврядування до реставрації пам'яток архітектури, охорони природних комплексів та

відродження народних традицій. Таким чином туризм стає дієвим інструментом збереження культурної самобутності та історичної пам'яті громади.

В умовах сучасного розвитку територіальних громад туристичні ресурси дедалі більше розглядаються як стратегічний актив території. Їх ефективне використання дозволяє формувати конкурентоспроможний туристичний продукт, залучати інвестиції, розвивати інфраструктуру та забезпечувати сталий розвиток громади. Особливо актуальним це є для громад Карпатського регіону, де значний природний та культурно-історичний потенціал створює сприятливі умови для розвитку різних видів туризму.

Туристичні ресурси є визначальним чинником формування та розвитку туристичної діяльності, виступають основою економічного зростання територіальних громад, сприяють збереженню природної та культурної спадщини, підвищенню рівня зайнятості населення та покращенню якості життя мешканців. Їх раціональне використання є важливою умовою забезпечення сталого розвитку територій та підвищення їхньої конкурентоспроможності на туристичному ринку.

1.2 Методи дослідження організації туризму в ОТГ

В умовах децентралізації та реформування адміністративно-територіального устрою України важливого значення набуває дослідження туристичних ресурсів територіальних громад. Раціональне використання природних, історико-культурних та соціально-економічних ресурсів сприяє диверсифікації місцевої економіки, залученню інвестицій, створенню нових робочих місць і підвищенню рівня життя населення. Для визначення перспектив розвитку туристичної діяльності необхідним є проведення комплексної оцінки туристичних ресурсів громади.

Під оцінкою туристичних ресурсів територіальної громади розуміють процес визначення кількісних та якісних характеристик природних, культурно-історичних, соціально-економічних та інфраструктурних ресурсів з метою

встановлення рівня їхньої придатності для розвитку туристичної діяльності. Така оцінка дозволяє виявити сильні та слабкі сторони туристичного розвитку громади, визначити перспективні напрями використання ресурсів та обґрунтувати стратегічні рішення у сфері туризму.

Одним із найбільш поширених є ресурсний підхід, який базується на аналізі наявних туристичних ресурсів території. Його сутність полягає у визначенні кількості, різноманітності, унікальності та стану збереження туристичних об'єктів.

Під час застосування цього підходу оцінюються: природні ресурси; історико-культурні об'єкти; архітектурні пам'ятки; рекреаційні території; етнографічна спадщина; подієві ресурси.

Основною перевагою ресурсного підходу є можливість отримання повної характеристики ресурсної бази громади. Водночас він не завжди враховує рівень розвитку інфраструктури та можливості практичного використання ресурсів.

Експертний метод базується на оцінках фахівців у сфері туризму, географії, економіки, краєзнавства та регіонального розвитку.

Експерти оцінюють: туристичну привабливість об'єктів; рівень їх збереження; доступність для туристів; перспективи використання; можливості включення до туристичних маршрутів.

Перевагою підходу є можливість врахування якісних характеристик ресурсів, які складно виміряти статистичними методами.

Останніми роками все більшого поширення набуває геоінформаційний підхід, який передбачає використання геоінформаційних систем (GIS) для аналізу туристичних ресурсів.

За допомогою GIS-технологій здійснюється: картографування туристичних об'єктів; аналіз транспортної доступності; визначення зон концентрації туристичних ресурсів; створення туристичних карт і маршрутів; оцінка просторової структури туристичного потенціалу.

Цей підхід особливо ефективний для територіальних громад, які мають значні площі та різноманітні туристичні ресурси.

Найбільш обґрунтованим для оцінювання туристичних ресурсів територіальної громади є комплексний підхід. Він поєднує елементи ресурсного, бального, експертного та інтегрального методів і дозволяє враховувати всі фактори, що впливають на розвиток туризму.

- Комплексна оцінка включає такі етапи:
- Інвентаризацію туристичних ресурсів громади.
- Аналіз природно-рекреаційних ресурсів.
- Оцінку історико-культурної спадщини.
- Дослідження туристичної інфраструктури.
- Визначення транспортної доступності.
- Аналіз подієвих та етнографічних ресурсів.
- Розрахунок інтегрального показника.
- Визначення перспектив розвитку туризму.

Саме комплексний підхід найбільш доцільно використовувати під час дослідження туристичних ресурсів територіальних громад, оскільки він забезпечує всебічну оцінку їхнього потенціалу та дозволяє сформулювати науково обґрунтовані рекомендації щодо розвитку туристичної діяльності.

Метод аналізу передбачає розчленування об'єкта дослідження на окремі складові для їх детального вивчення. При дослідженні туризму в громаді аналізуються туристичні ресурси, інфраструктура, туристичні потоки, організаційні механізми управління та інші елементи туристичної системи.

Метод синтезу використовується для об'єднання отриманих результатів у єдину систему знань про стан та особливості організації туризму в громаді. Поєднання аналізу і синтезу забезпечує комплексне розуміння туристичних процесів.

Даний метод застосовується для формування висновків на основі опрацювання наукової літератури, нормативно-правових документів, статистичних матеріалів та результатів власних досліджень. Він дозволяє

визначити основні тенденції розвитку туризму та сформулювати рекомендації щодо його вдосконалення.

Історичний метод використовується для вивчення етапів формування туристичного потенціалу громади, розвитку туристичної інфраструктури та змін у сфері туристичної діяльності впродовж певного періоду. Його застосування дає можливість простежити динаміку розвитку туризму та виявити чинники, які вплинули на сучасний стан галузі.

Літературний метод полягає в опрацюванні наукових публікацій, монографій, статей, статистичних збірників, стратегій розвитку громад та інших документів. Він дозволяє сформувати теоретичну базу дослідження та визначити сучасний стан наукової розробки проблеми.

Порівняльно-географічний метод використовується для зіставлення туристичного потенціалу та рівня розвитку туризму різних територіальних громад. Він дозволяє виявити конкурентні переваги досліджуваної громади та визначити можливості використання успішного досвіду інших територій.

Особливого значення цей метод набуває під час аналізу розвитку туризму в громадах Карпатського регіону, які мають схожі природні та культурно-історичні ресурси.

Картографічний метод є одним із найважливіших у дослідженнях територіальної організації туризму. Він передбачає використання карт для відображення просторового розміщення туристичних ресурсів, туристичних маршрутів, закладів розміщення та інших об'єктів туристичної інфраструктури.

Застосування картографічного методу дозволяє: виявити територіальні особливості розвитку туризму; визначити туристичні центри та вузли; оцінити транспортну доступність об'єктів; розробити туристичні маршрути.

Сучасні дослідження організації туризму дедалі частіше базуються на використанні геоінформаційних систем (GIS). Геоінформаційний метод дозволяє створювати цифрові карти туристичних ресурсів, аналізувати просторові зв'язки між туристичними об'єктами та моделювати туристичні маршрути.

Використання GIS-технологій забезпечує підвищення точності досліджень та ефективності управління туристичним розвитком громади.

Оцінка туристичних ресурсів територіальних громад є важливою передумовою ефективного планування розвитку туризму. У науковій практиці застосовуються ресурсний, бальний, експертний, інтегральний та геоінформаційний підходи. Для сучасних територіальних громад найбільш ефективним є комплексний підхід, який дозволяє враховувати не лише наявність туристичних ресурсів, а й можливості їх використання, рівень розвитку інфраструктури, транспортну доступність та перспективи залучення туристичних потоків. Отримані результати можуть бути використані при розробленні стратегій розвитку туризму, програм соціально-економічного розвитку громади та створенні конкурентоспроможного туристичного продукту.

Дослідження організації туризму в територіальних громадах базується на комплексному застосуванні загальнонаукових та спеціальних методів. Найбільш важливими серед них є аналіз і синтез, статистичний, порівняльно-географічний, картографічний, польовий, соціологічний та геоінформаційний методи. Їх поєднання забезпечує всебічне вивчення туристичних ресурсів, інфраструктури та особливостей організації туристичної діяльності, що є необхідною умовою розроблення ефективних заходів щодо розвитку туризму в територіальних громадах. Для дипломної роботи зазначені методи становлять методичну основу дослідження та забезпечують наукову обґрунтованість отриманих результатів.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РЕСУРСНИХ ПЕРЕДУМОВ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ СТОРОЖИНЕЦЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.

2.1 Загальна характеристика громади та її соціально- економічний розвиток

Сторожинецька міська територіальна громада є однією з найбільших громад Чернівецької області та важливим соціально-економічним центром Буковини. Громада розташована у південно-західній частині Чернівецької області та входить до складу Чернівецький район. Адміністративним центром громади є Сторожинець. Вигідне географічне положення, наявність природно-рекреаційних ресурсів, розвинена транспортна мережа та значний людський потенціал створюють передумови для комплексного розвитку господарства та туристичної діяльності.

Рис. 2.1 Сторожинецька міська територіальна громада

Сторожинецька громада була сформована в результаті реформи децентралізації та об'єднала місто Сторожинець і низку навколишніх сіл. За площею територія громади становить понад 500 км², що робить її однією з найбільших громад області. За даними інвестиційного паспорта громади, чисельність населення станом на початок 2026 року становила понад 40 тис.

осіб. Більшість населення проживає в сільській місцевості, що визначає важливу роль аграрного сектору в економіці громади.

Історія Сторожинця бере початок у XV столітті. Перша письмова згадка про місто датується 1448 роком. У різні історичні періоди територія входила до складу Молдавського князівства, Австро-Угорської імперії, Румунії та України, що зумовило формування багатой історико-культурної спадщини регіону.

Для громади характерне вигідне економіко-географічне положення. Вона межує з іншими територіальними громадами Чернівецької області та розташована поблизу передгір'я Українських Карпат. Таке розташування сприяє розвитку транспортних зв'язків, лісового господарства, рекреаційної діяльності та туризму. Значна частина території вкрита лісами, що формує сприятливі умови для розвитку екологічного та сільського зеленого туризму.

Окремим напрямом соціально-економічного розвитку громади є туризм. Наявність природних ландшафтів, лісових масивів, річкових долин, пам'яток історії та культури створює сприятливі умови для розвитку екологічного, рекреаційного, культурно-пізнавального та сільського зеленого туризму. Туристичний потенціал громади розглядається як один із перспективних чинників диверсифікації місцевої економіки та підвищення її конкурентоспроможності.

2.2 Природно- рекреаційні ресурси громади

Сторожинецька міська територіальна громада є однією з провідних громад Чернівецької області за площею, чисельністю населення та економічним потенціалом. Її соціально-економічний розвиток ґрунтується на поєднанні аграрного виробництва, підприємництва, промисловості та сфери послуг. Водночас значний природно-ресурсний і культурно-історичний потенціал створює сприятливі передумови для подальшого розвитку туризму як одного з перспективних напрямів економічного зростання громади.

Сторожинецька громада розташована у південно-західній частині Чернівецької області, на межі Передкарпаття та Буковинських Карпат.

Територія громади займає близько 496 км², а її рельєф характеризується поєднанням рівнинних, хвилясто-пагорбистих і передгірських форм. Таке географічне положення сприяє формуванню різноманітних природних ландшафтів, придатних для відпочинку та туризму.

Рис. 2.2 Карта Природно-рекреаційні ресурси Сторожинецької громади

Однією з характерних особливостей громади є її розташування в зоні помірно-континентального клімату з достатнім зволоженням. Помірно тепле літо, м'яка зима та відносно чисте повітря створюють комфортні умови для рекреаційної діяльності протягом року.

Найціннішим природним багатством громади є ліси, які займають значну частину території. Лісові масиви представлені переважно буковими, дубовими, ялицевими та мішаними насадженнями. Вони виконують важливі екологічні, водоохоронні, кліматорегулюючі та рекреаційні функції.

Лісові ландшафти є основою для розвитку: екологічного туризму; пішохідного туризму; велосипедних маршрутів; спортивно-оздоровчого туризму; рекреаційного відпочинку; збору грибів та ягід.

Значна лісистість території сприяє формуванню сприятливого мікроклімату та підвищує рекреаційну цінність громади. Сторожинеччина традиційно вважається одним із найбільш лісистих районів Буковини.

Важливим компонентом природно-рекреаційного потенціалу є *водні ресурси*. Через територію громади протікає річка Сірет та її численні притоки. Долини річок характеризуються мальовничими природними ландшафтами, що створюють сприятливі умови для короткочасного відпочинку населення та розвитку рекреаційної діяльності.

Особливу рекреаційну цінність мають прибережні території річки Сірет у межах населених пунктів Панка, Стара Жадова, Комарівці та Банилів-Підгірний. Вони можуть використовуватися для організації туристичних маршрутів, екологічних стежок та зон відпочинку.

Територія громади характеризується різноманітним *рельєфом*. У західній та південно-західній частинах переважають передгірські форми рельєфу, які поступово переходять у відроги Карпат. У межах окремих населених пунктів спостерігаються височини та пагорби, що створюють мальовничі панорами та оглядові точки.

Сторожинецька міська територіальна громада розташована в південно-західній частині Чернівецької області, у межах Передкарпаття та північно-східних відрогів Українських Карпат. Територія громади характеризується значним різноманіттям форм рельєфу, що створює сприятливі умови для розвитку рекреаційної діяльності, активного та екологічного туризму.

Рельєф громади змінюється від хвилястих рівнин і горбистих височин у північній частині до низькогірних та середньогірних ландшафтів у південній частині. Абсолютні висоти поступово зростають у напрямку до кордону з Вижницьким районом та гірської частини Буковинських Карпат. Значну роль у

формуванні сучасного рельєфу відіграли тектонічні процеси Карпатської складчастої системи, а також водна ерозія річок і потоків.

Територія громади належить до басейну річки Сірет та її приток. Річкові долини мають переважно V-подібну форму, що характерно для передгірських та гірських районів. У багатьох місцях поширені схили різної крутизни, балки, яри та тераси, які формують мальовничі природні ландшафти.

У південній частині громади простежуються відроги Буковинських Карпат, представлені невисокими хребтами та вододільними підвищеннями. Для цих територій характерне чергування лісистих гірських масивів, відкритих полонин та долин малих річок. Значні площі вкриті буковими, ялицевими та смерековими лісами, які є важливими природними ресурсами регіону.

Найбільш підвищені ділянки громади розташовані поблизу населених пунктів Банилів-Підгірний, Комарівці, Стара Жадова та прилеглих до Карпатських відрогів територій. Абсолютні висоти тут перевищують 500–700 м над рівнем моря. Безпосередньо в межах Сторожинецької громади відсутні високогірні вершини, однак сусідство з гірськими районами Вижниччини та Буковинських Карпат значно підвищує туристично-рекреаційну привабливість території.

Різноманітність рельєфу створює сприятливі умови для розвитку різних видів туризму, зокрема пішохідного, велосипедного, кінного, екологічного та пригодницького. Гірські та передгірські ландшафти є важливим ресурсом для організації туристичних маршрутів, оглядових майданчиків і рекреаційних зон.

Таблиця 2.1

Основні орографічні характеристики Сторожинецької міської територіальної громади

<i>Показник</i>	<i>Характеристика</i>
Геоморфологічне положення	Передкарпаття та північно-східні відроги Українських Карпат
Тип рельєфу	Горбисто-рівнинний та низькогірний
Середні висоти	300-500 м над р.м.

Максимальні висоти	Понад 700м над р.м.
Основні форми рельєфу	Річкові долини, пагорби, вододіли, низькогірні хребти
Головна річка	Сірет
Лісистість території	Висока, переважають букові та хвойні ліси
Туристичне значення	Сприятливі умови для активного та екологічного туризму

Особливо цінними є ландшафти околиць сіл Банилів-Підгірний, Костинці, Стара Жадова та Давидівка, які поєднують лісові масиви, пагорби, долини річок та традиційну сільську забудову. Саме такі території мають високий потенціал для розвитку сільського зеленого туризму та активних видів відпочинку.

Рельєф Сторожинецької міської територіальної громади характеризується поєднанням передгірських і низькогірних ландшафтів, що формують сприятливі умови для туристично-рекреаційної діяльності. Наявність лісових масивів, мальовничих долин річки Сірет та близькість до Буковинських Карпат створюють значний потенціал для розвитку екологічного, спортивного та сільського зеленого туризму, що є важливою складовою соціально-економічного розвитку громади.

Важливим елементом *природно-рекреаційних ресурсів* громади є об'єкти природно-заповідного фонду. Територія Сторожинеччини характеризується високим рівнем заповідності. У межах колишнього Сторожинецького району налічується понад 50 об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею понад 23 тис. га, серед яких ландшафтні, ботанічні та лісові заказники, пам'ятки природи та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Особливе значення мають лісові заказники загальнодержавного значення «Лунківський» та «Петрівецький», які охороняють цінні букові та дубово-ялицеві лісові екосистеми Буковинського Передкарпаття.

У самому Сторожинці функціонує парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва, який є важливим рекреаційним осередком громади та використовується для організації відпочинку населення. Міською радою здійснюються заходи щодо його благоустрою та розвитку рекреаційної інфраструктури.

Наявні природні ресурси створюють сприятливі передумови для розвитку різних видів туризму: екологічного туризму; сільського зеленого туризму; спортивного туризму; велосипедного туризму; пішохідного туризму; відпочинкового туризму; фото- та орнітологічного туризму.

Особливо перспективним є розвиток сільського зеленого туризму в селах Банилів-Підгірний, Давидівка, Стара Жадова та Комарівці, де збереглися традиційні природні ландшафти та елементи народної культури. Поєднання природних ресурсів із культурною спадщиною створює умови для формування конкурентоспроможного туристичного продукту.

Природно-рекреаційні ресурси Сторожинецької громади представлені різноманітними ландшафтами Передкарпаття, значними лісовими масивами, річкою Сірет та її притоками, об'єктами природно-заповідного фонду та сприятливими кліматичними умовами. Вони формують основу для розвитку екологічного, рекреаційного, спортивного та сільського зеленого туризму. Рациональне використання природних ресурсів та подальший розвиток рекреаційної інфраструктури можуть стати важливими чинниками підвищення туристичної привабливості Сторожинецької громади та забезпечення її сталого соціально-економічного розвитку.

На території громади також наявні пам'ятки природи — окремі геологічні утворення, вікові дерева, ботанічні об'єкти, що мають наукову, естетичну або екологічну цінність. Вони не тільки додають унікальності туристичному образу місцевості, а й підвищують її освітній потенціал. Екскурсії до таких об'єктів можуть бути використані як для загального пізнання, так і для шкільних програм з біології чи географії [12].

Королівський водоспад знаходиться біля села Банилів-Підгірний, що на Буковині, у межах Чернівецького району (Рис. 2.3).

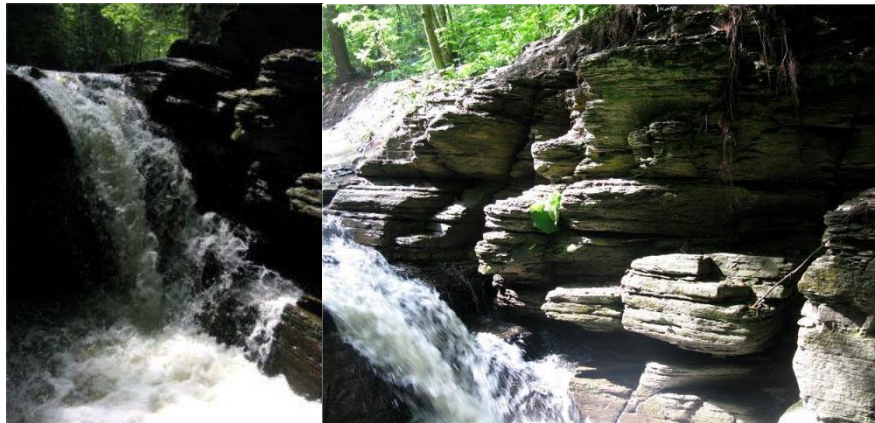

Рис. 2.3 Королівський водоспад

Він розташований на річці Дмитриця (Малий Сірет) і є геологічною пам'яткою природи місцевого значення. Висота водоспаду - три метри, але його краса та чистота води приваблюють туристів.

Природні краєвиди сіл Банилів-Підгірний та Красноїльськ у Чернівецькій області багаті на ліси, гори, річки та унікальні заказники. Банилів-Підгірний відомий пралісами, мінеральними джерелами та загальнозоологічним заказником "Зубровиця", де мешкають зубри (Рис.2.4).

Рис. 2.4 Заказник "Зубровиця":

Загальнозоологічний заказник, де мешкають зубри, завезені з Польщі та Білорусі [7].

Мінеральні джерела:

Три гідрологічні пам'ятки природи: "Підгірне-1", "Підгірне-2" та "Підгірне-3", які є джерелами мінеральної води (Рис. 2.5).

Рис. 2.5 Мінеральні джерела

Банилівський парк є парком-пам'яткою садово-паркового мистецтва місцевого значення, займає площу 2,5 га (Рис. 2.6).

Рис. 2.6 Банилівський парк

Статус надано з метою охорони парку, заснованого наприкінці ХІХ століття при панській садибі родини Гроссу. На території парку ростуть ялина колюча, сосна Веймутова, унікальні біогрупи туї західної, волоський горіх, садовий жасмин непахучий, звичайна робінія та сніжноягідник прирічковий.

Красноїльськ: село розташоване серед мальовничих гір та лісів, що створює чудові умови для активного відпочинку та спостереження за природою (Рис. 2.7).

Рис. 2.7 Красноїльськ

Красноїльськ славиться своїми гірськими схилами, які відкривають чудові панорами на навколишні ландшафти [22].

Урочище «Жолоб» (Красноїльськ) — красива природна зона для відпочинку, фотозйомки, скаутських таборів (Рис. 2.8).

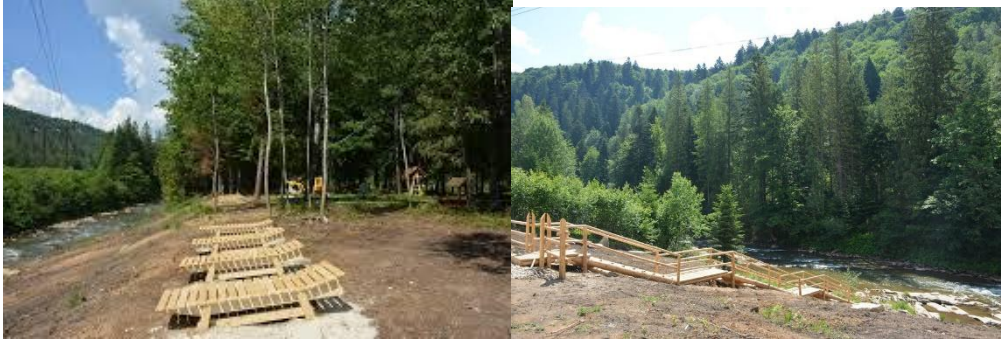

Рис. 2.8 Урочище «Жолоб»

У Сторожинецькому лісовому коледжі діє навчальний вольєр з дикими тваринами (олені, косулі, ведмеді).

Рис. 2.9 Вольєри з дикими тваринами

Ресурс для еколого-освітнього туризму, проведення «лісових уроків», фестивалів.

У сучасних умовах важливим аспектом використання природних ресурсів є збереження їхнього первісного стану. Туризм у Сторожинецькій громаді має розвиватися на засадах екологічної відповідальності, з мінімальним втручанням у природне середовище. Тому вже на етапі дослідження та планування потрібно враховувати не лише потенційні вигоди, але й межі допустимого навантаження

на ландшафти, флору та фауну. Інакше короткочасна вигода може обернутися довгостроковою шкодою [9].

Таким чином, природні рекреаційні ресурси Сторожинецької територіальної громади становлять міцну основу для формування привабливого, різноманітного і сталого туристичного продукту. Їх правильне використання у поєднанні з культурними цінностями та ефективною організацією може дати змогу перетворити громаду на впізнаване туристичне місце з унікальним обличчям.

У структурі природних ресурсів Сторожинецької громади важливе місце посідають заповідні території й об'єкти природно-заповідного фонду. Хоч їх площі можуть бути обмеженими, проте вони мають надзвичайно високу екологічну й наукову цінність. Це можуть бути невеликі ботанічні заказники, урочища, де ростуть рідкісні види флори, або ж ділянки, що становлять середовище існування для занесених до Червоної книги тварин. Туристичне освоєння таких об'єктів можливе лише за умов дотримання природоохоронних вимог і орієнтування на екотуризм, що базується на спостереженні, навчанні й мінімальному втручанні у природу.

Значна частина території громади вкрита лісами, і цей ландшафтний компонент має багатофункціональне значення. Крім рекреаційної цінності, ліси виконують кліматорегулювальну, водоохоронну та ґрунтозахисну функції. Для туриста ж ліс є місцем, де поєднуються спокій і свобода, де можна втекти від урбанізованого середовища і відчувати гармонію з природою. Особливо привабливими є старовікові дерева, галявини, де можна проводити тематичні екскурсії, майстер-класи на природі, заняття йогою або просто сімейний відпочинок без надмірного навантаження на довкілля.

Важливим компонентом природного середовища є річки та джерела. Хоч більшість річок у межах Сторожинецької громади мають малу протяжність, вони створюють унікальний мікроклімат і ландшафтну привабливість. Багато з них протікають у мальовничих лощинах, обрамлених луками або лісами, що робить їх ідеальними для неквапливих прогулянок або пікніків. Джерела ж

можуть мати не лише естетичну, а й потенційно оздоровчу функцію, особливо якщо вода в них характеризується мінеральними властивостями, навіть якщо це поки що не підтверджено лабораторно. Їхнє облаштування, маркування, створення доступу та зручних місць для зупинок може стати частиною розбудови маршрутної інфраструктури [11].

Ще одним важливим типом ресурсів, що часто залишаються недооціненими, є краєвиди. Видові точки з оглядом на долини, пагорби або розгалуження лісових масивів мають потужну привабливу силу для внутрішнього туризму. Це місця, де туристи зупиняються для фотографування, відпочинку або навіть для медитаційних практик. Видовищність ландшафту, зокрема в сезон цвітіння, осінніх барв або зимового інею, створює умови для розвитку фототуризму та тематичних сезонних візитів.

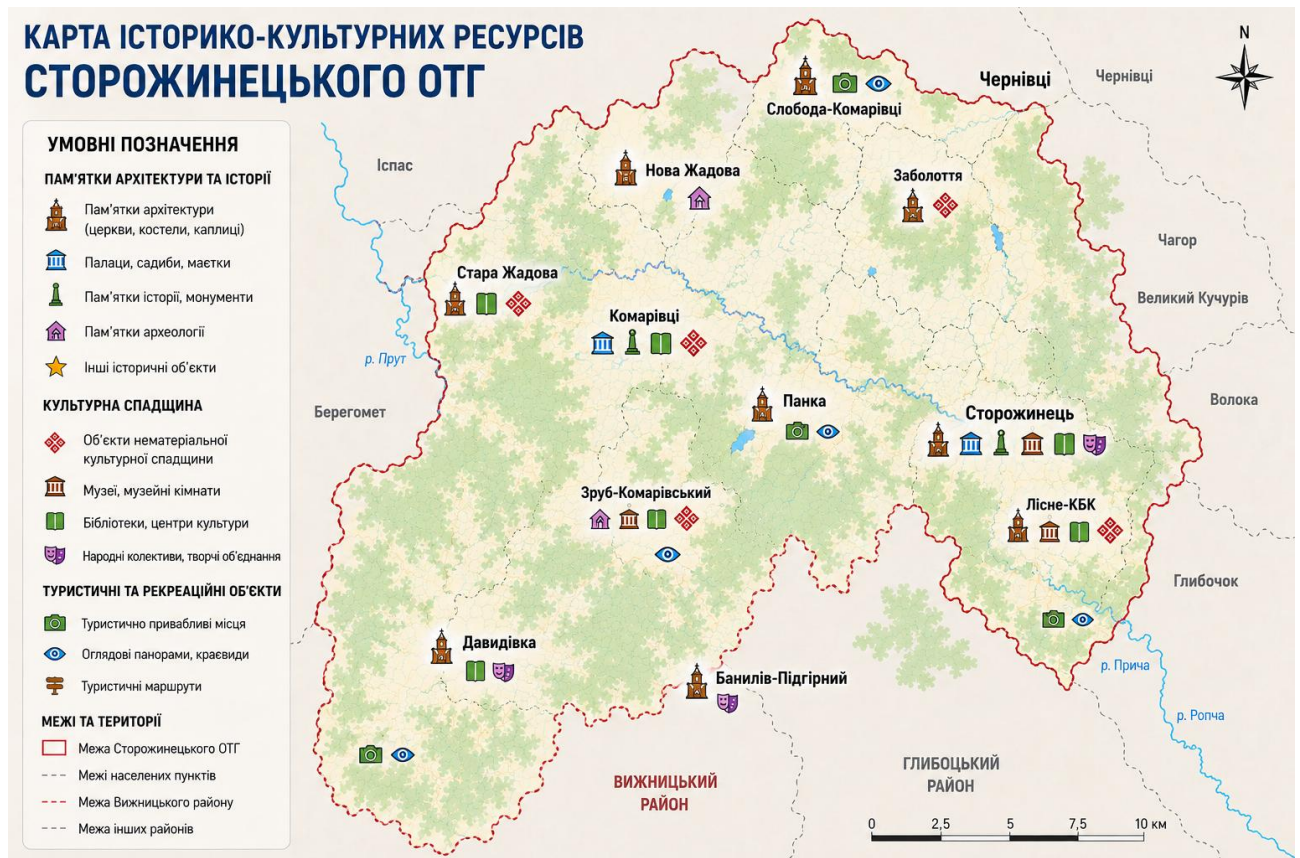
Не можна не враховувати й мікрокліматичні особливості громади, які створюють комфортні умови для перебування протягом більшої частини року. Відсутність надмірної спеки влітку і м'яка, хоч і волога, зима, дозволяють планувати туристичні маршрути без жорстких сезонних обмежень. Крім того, завдяки поєднанню чистого повітря, лісів та водних об'єктів, природне середовище громади має потенціал для розвитку оздоровчого туризму або принаймні елементів рекреації, що позитивно впливають на фізичне й психоемоційне здоров'я відвідувачів.

Зрештою, слід зазначити, що природні рекреаційні ресурси не можуть розглядатися ізольовано — вони мають бути включені в загальну систему туристичної діяльності. Їх потрібно досліджувати, паспортизувати, захищати та популяризувати. Без свідомого ставлення до природи розвиток туризму може стати причиною її деградації, тому громада має заздалегідь закласти принципи відповідального використання ресурсів у власні стратегії. Це означає, що кожен маршрут, локація чи активність мають бути екологічно безпечними, доступними та продуманими з точки зору збереження екосистем і формування позитивного досвіду відвідувачів.

Сторожинецька ОТГ має сильний природно-рекреаційний потенціал: дендропарк, лісові ландшафти, водоспади, освітню базу. Це створює базу для розвитку еко- та сімейного туризму, веломаршрутів, освітніх програм і відпочинку на природі. З належною інфраструктурою та маркетингом громада може стати привабливою еко-локацією в Чернівецькій області [6].

2.3 Історико-культурні та архітектурні туристичні ресурси

Історико-культурні та архітектурні ресурси є важливою складовою туристичного потенціалу Сторожинецької міської територіальної громади. Вони відображають багатовікову історію краю, особливості його культурного розвитку та етнічного різноманіття. Наявність архітектурних пам'яток, культових споруд, історичних будівель, музеїв, пам'ятних місць і культурних традицій створює сприятливі умови для розвитку культурно-пізнавального, релігійного, етнографічного та подієвого туризму. Сторожинеччина є одним із найцікавіших історико-культурних районів Буковини, де поєдналися українські, румунські, австрійські, польські та єврейські культурні впливи.

**Рис. 2.10 Історико-культурні та Архітектурні туристичні ресурси
Сторожинецької територіальної громади**

Історія Сторожинця бере свій початок у XV столітті. Перша письмова згадка про місто датується 1448 роком. Протягом різних історичних періодів територія входила до складу Молдавського князівства, Австрійської імперії, Австро-Угорщини, Румунії та України. Такий історичний розвиток сприяв формуванню унікальної культурної спадщини та архітектурного середовища, що збереглося до наших днів.

Культурна спадщина громади представлена пам'ятками архітектури, культовими спорудами, історичними будівлями, пам'ятниками та осередками традиційної культури. Важливе місце займають народні традиції, фольклор, обряди та ремесла, які збереглися в багатьох населених пунктах громади. Значну роль у культурному житті відіграють фестивалі, мистецькі заходи та діяльність закладів культури.

Однією з найвизначніших архітектурних пам'яток міста є *Сторожинецька ратуша*, споруджена у 1905 році. Будівля виконана в архітектурних традиціях австрійського модерну та є символом міста. Ратуша вирізняється високою вежею з годинником і займає центральне місце в історичній забудові Сторожинця. Сьогодні тут розміщуються органи місцевого самоврядування.

Будівля має два поверхи й покрита червоною черепицею. Її характерною особливістю є наріжна квадратна вежа. На рівні четвертого поверху розміщено годинник з чотирма циферблатами, а над ним знаходиться оглядовий майданчик, до якого ведуть круті сходи. Верхівка вежі увінчана декоративною банею зі шпилем і ліхтарем. Серед ратуш Буковини вона поступається за висотою лише чернівецькій ратуші (Рис.2.12).

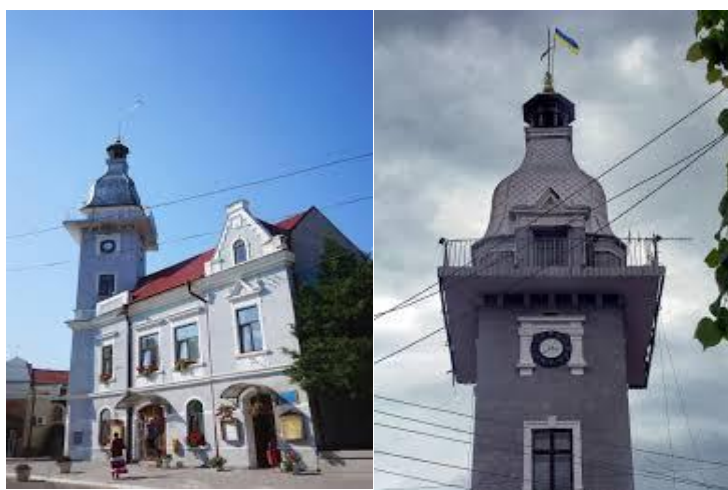

Рис. 2.12 Ратуша

Визначною архітектурною та туристичною пам'яткою є *Костел Святої Анни* — одна з найоригінальніших споруд Сторожинця. Храм побудований у неоготичному стилі та є одним із небагатьох зразків неоготичної архітектури на Буковині. Його висока вежа зі шпилем домінує в міському ландшафті та є впізнаваною архітектурною домінантою міста. Після закриття в радянський період костел був повернений релігійній громаді та нині використовується за призначенням.

Його високу дзвіницю з годинником видно з майже кожного району міста (Рис.2.13).

Рис. 2.13. Римо-католицький костел Святої Анни

Важливим об'єктом сакральної архітектури є **Свято-Георгіївська церква**, яка вважається одним із найстаріших православних храмів міста. За історичними джерелами, храм існував уже в першій половині XIX століття та був збудований за підтримки родини Флондорів. Церква є цінною пам'яткою духовної культури Буковини та важливим осередком релігійного життя громади.

Стала першою значною сакральною спорудою міста, збудованою у 1829 році. Її фундатором була Катерина Гарсте, дружина місцевого заможного жителя Миколи Флондора (Рис. 2.14).

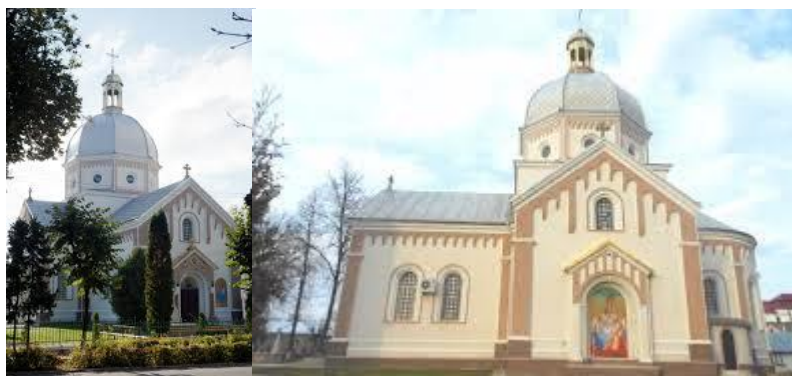

Рис. 2.14 Свято-Георгіївська (православна) церква

Архітектурний стиль храму належить до класицизму, проте з помітними елементами, властивими буковинській архітектурі православних церков. За

свою історію храм неодноразово зазнавав реконструкцій та реставрацій, але вдалося значною мірою зберегти його первісний вигляд і форми.

Садиба Оренштайна з дендропарком, також відома як Сторожинецький дендропарк, знаходиться у Сторожинці. Вона була заснована у 1912 році землевласником і меценатом Міхаелем Оренштайном на базі існуючого лісового масиву, який належав родині Флондерів, що збудувала садибу. Садиба - це двоповерховий палац, збудований в кінці 19 століття, з вежею та балконом. Дендропарк займає площу 17,5 гектарів і містить понад 1000 видів дерев і кущів, багато з яких є екзотичними. Зараз тут розташований Сторожинецький лісовий коледж, а на території парку є ставки, ботанічний майданчик та різноманітна флора і фауна (Рис. 2.15).

Рис. 2.15 Садиба Оренштайна з дендропарком

Садиба Оренштайна та дендропарк є важливими історичними та культурними об'єктами Сторожинецького ОТГ та Буковини, приваблюючи відвідувачів своєю красою та унікальністю [20].

Церква Вознесіння Господнього. Парафія належала до УПЦ, потім громада голосувала за перехід до ПЦУ у с. Банилів- Підгірний (Рис. 2.16).

Рис. 2.16 Церква Вознесіння Господнього

Наразі у селі діють дві парафії: Вознесіння Господнього й Святого Духа, кожна має свою громаду — УПЦ або ПЦУ

Церква Різдва Пресвятої Богородиці

Найстаріша дерев'яна церква села, зведена у 1782 р. у хуторі Гільче, має чотириярусний іконостас; дзвіниця — новішого часу (Рис. 2.17).

Рис. 2.17 Церква Різдва Пресвятої Богородиці

Дерев'яна церква Святого Архистратига Михаїла, відома як "на Майдані", знаходиться у місті Сторожинець. Вона є найстарішою будівлею міста і була збудована у 1796-1798 роках у буковинському стилі (Рис. 2.18).

Рис. 2.18 Дерев'яна церква Святого Архистратига Михаїла

Церква розташована на околиці міста, біля українського кладовища, на вулиці Богдана Хмельницького, недалеко від мосту через річку Серет.

Окрім культових споруд, на території громади збереглися також світські архітектурні пам'ятки. Це колишні панські садиби, школи, адміністративні будівлі, млини, кам'яні мости або старі цвинтарі, що несуть у собі багату

історичну інформацію. Деякі з них занедбані, інші — використовуються за сучасним призначенням, але всі вони можуть бути інтегровані в туристичні маршрути через створення легенд, мультимедійних презентацій або історичних реконструкцій [17].

На розі вулиць Видинівського та Окуневської, праворуч від дороги, розташована гарна триповерхова будівля. Це була перша в Сторожинці приватна гімназія, яка відкрилася у 1903 році (Рис.2.19).

Рис. 2.19 Перша приватна гімназія

Більше ніж через століття її призначення залишилося незмінним: нині тут також діє гімназія, однак вже державна.

У 1907-1908 роках у Сторожинці була зведена будівля лікарні. За словами Сторожинецької міської ради двоповерхова споруда, що нагадує палац у стилі класицизму, була побудована на вулиці Українській, навпроти гімназії (Рис. 2.20).

Рис. 2.20 Будівля лікарні (1907–1908)

Ця будівля, як і багато інших в місті, була зведена в період активного розвитку Сторожинця, коли в ньому працювали чернівецькі та віденські архітектори.

У Сторожинці є старе польське кладовище, розташоване ліворуч від палацу та парку за вулицею Крейтера (Рис. 2.21).

Рис. 2.21 Польське кладовище

На кладовищі знаходиться братська могила воїнів, що загинули під час Першої світової війни, та мурована капличка-костел з невеликою башточкою, побудована на початку ХХ століття.

Музей краєзнавства (на базі бібліотек ОТГ, зокрема у Слобода-Комарівцях) — проводиться робота з історії, традицій, фольклору; бібліотеки — осередки культурно-освітніх та проєктних заходів

Підтримується етнографічна спадщина: традиції домашнього текстилю, поліетнічні звичаї Сторожинеччини

Проєкт «Сторожинець на висоті»: створення оглядового майданчика й музею на горищі ратуші з інтерактивною мапою історичних об'єктів.

Стратегія ОТГ включає збереження дерев'яної архітектури, єврейського кладовища, садиби Оренштайнів, розвиток туризму і культурної спадщини [17].

Особливої уваги заслуговує побутова та етнокультурна спадщина. У громаді ще зберігаються окремі осередки традиційного житла, дерев'яні хати з глиняною долівкою, печами, господарськими прибудовами. Місцеве населення дотепер підтримує певні народні ремесла — ткацтво, вишивку, різьбу по дереву. У багатьох селах ще живі звичаї, пов'язані з календарними святами, обрядами, весіллями, що є надзвичайно цінним для туриста, який шукає автентичність і справжній контакт з культурою.

Фольклор, мова, діалекти, гастрономія — усе це також є складовою культурно-історичних ресурсів. Страви, притаманні регіону, можуть стати не

менш привабливим туристичним продуктом, ніж архітектурні пам'ятки. Господині, які готують за давніми рецептами, можуть проводити кулінарні майстер-класи, а етнографічні музеї — знайомити з особливостями побуту минулих поколінь.

У громаді періодично проводяться фестивалі, ярмарки, релігійні відзначення, що теж є важливою частиною нематеріальної спадщини. Такі події дозволяють туристам долучитися до живої культури, побачити її в дії, відчувати ритм місцевого життя. Якщо громада має чітко сплановану культурну програму, це значно підвищує її привабливість як туристичного напрямку, особливо в контексті короткотривалого або вікенд-туризму.

Культурно-історичні ресурси потребують не лише збереження, а й осмислення. Для того щоб вони стали основою привабливого туристичного продукту, їх необхідно переосмислити у формі сучасної інтерпретації: через екскурсії, інтерактивні музеї, віртуальні тури або навіть тематичні квести. Це дозволить поєднати збереження спадщини з активною її презентацією, зробити історію близькою і цікавою для різних категорій туристів.

Таким чином, культурно-історична спадщина Сторожинецької громади є не лише джерелом знань про минуле, а й важливим ресурсом для майбутнього. За умови належного ставлення, обережного оновлення і творчого осмислення вона може стати основою для унікального туристичного образу громади, що поєднує глибину, автентичність і відкритість до нових вражень [11].

Одним із важливих елементів культурної спадщини громади є місцеві музеї, краєзнавчі кімнати та приватні колекції. Навіть якщо вони функціонують на базі сільських шкіл чи будинків культури, такі осередки зберігають цінні артефакти, фотографії, речі повсякденного вжитку минулих поколінь, документи, що відображають локальну історію. Їхнє значення виходить за межі пізнавальної функції — вони виконують роль інструменту ідентичності, з яким місцеве населення може ототожнювати себе, а турист — відкрити для себе маловідомий, але автентичний світ.

Часто громади володіють значним нематеріальним надбанням, яке, на відміну від будівель чи археологічних об'єктів, існує у формі живої традиції. До такого спадку належать пісні, легенди, обряди, які передаються усно, через практику, або зберігаються у пам'яті окремих носіїв культури. Організація майстер-класів з народного співу, вивчення місцевих коломийок чи весільних пісень, відтворення традиційних обрядів — усе це може стати повноцінною частиною туристичної пропозиції, збагачуючи її не матеріалом, а змістом.

Варто згадати й про потенціал релігійного туризму, який особливо актуальний у громаді з багатоконфесійною спадщиною. Старі храми, монастирі або місця паломництва можуть приваблювати не лише вірян, а й тих, хто цікавиться духовною культурою, архітектурою чи історією релігійних громад. Особливу атмосферу створюють великі релігійні свята, які супроводжуються ярмарками, святковими процесіями, виконанням традиційних пісень і частуванням. За належної організації такі події можуть стати основою для культурного туризму з етнографічним відтінком [19].

Певний інтерес для відвідувачів становлять також об'єкти, пов'язані з пам'яттю про трагічні або героїчні сторінки минулого — пам'ятники, братські могили, меморіальні плити. Їх можна включати в туристичні маршрути з акцентом на вивчення історії регіону, що може бути особливо цікавим для шкільних груп, дослідників, краєзнавців або родин, які мають історичне коріння в цій місцевості. Підхід до таких об'єктів має бути виваженим: із дотриманням поваги до історичної правди та намаганням осмислити минуле як частину спільного досвіду.

Особливу роль у популяризації культурно-історичної спадщини громади відіграє візуальне середовище. Наявність інформаційних стендів, вказівників, карт і QR-кодів біля пам'яток дозволяє зробити ознайомлення з ними доступнішим для широкого кола туристів. Сучасні засоби комунікації, зокрема мобільні додатки, інтерактивні гіді, віртуальні тури або аудіоекскурсії, можуть суттєво підвищити зацікавленість до менш відомих, але змістовних об'єктів.

Культурно-історичні ресурси Сторожинецької громади — це не лише пам'ятки минулого, а й живий пласт сучасної культурної практики. Вони формують унікальний простір, де тісно переплетені історія, побут, традиції та духовність. Щоб цей потенціал став реальною складовою туристичної привабливості, необхідно поєднувати збереження, дослідження та сучасну презентацію спадщини, залучаючи до цього як місцеву громаду, так і зовнішніх відвідувачів.

Сторожинецька ОТГ має багату культурно-історичну спадщину: це австромодерн, неоготика, дерев'яна сакральна архітектура, автентичні школи, лікарня, кладовища й садово-парковий ансамбль. ОТГ активно підтримує музейну й етнографічну діяльність, реалізовує інноваційні проєкти з популяризації культурної спадщини [20].

Історико-культурні та архітектурні ресурси Сторожинецької громади є важливою складовою її туристичного потенціалу. Найбільшу туристичну цінність становлять Сторожинецька ратуша, Костел Святої Анни, Свято-Георгіївська церква, палац Оренштайнів, історична забудова міста та об'єкти нематеріальної культурної спадщини. Їх раціональне використання та популяризація сприятимуть розвитку культурно-пізнавального туризму, підвищенню туристичної привабливості громади та зміцненню її соціально-економічного потенціалу.

2.4 Інфраструктурні ресурси розвитку туризму

Інфраструктурні ресурси є важливою складовою туристичного потенціалу території та одним із визначальних чинників ефективного функціонування туристичної галузі. Навіть за наявності значних природних і культурно-історичних ресурсів розвиток туризму неможливий без належного рівня транспортної, соціальної та туристичної інфраструктури. Саме інфраструктурне забезпечення створює умови для комфортного перебування туристів,

доступності туристичних об'єктів та формування конкурентоспроможного туристичного продукту.

Для Сторожинецької міської територіальної громади розвиток інфраструктури має особливе значення, оскільки громада володіє значним природно-рекреаційним та історико-культурним потенціалом, який потребує належного матеріально-технічного забезпечення для його ефективного використання в туристичній діяльності.

Одним із ключових елементів туристичної інфраструктури є транспортне забезпечення. Сторожинецька громада має досить вигідне транспортно-географічне положення. Через її територію проходять автомобільні дороги регіонального та місцевого значення, які забезпечують сполучення з обласним центром – містом Чернівці, а також із сусідніми громадами Чернівецької області.

Відстань від Сторожинця до Чернівців становить близько 25 км, що створює сприятливі умови для розвитку екскурсійного та рекреаційного туризму. Важливу роль у транспортному забезпеченні відіграє автобусне сполучення, яке поєднує адміністративний центр громади з населеними пунктами територіальної громади та іншими містами області.

Водночас окремі ділянки автомобільних доріг потребують модернізації та покращення якості дорожнього покриття, що залишається одним із важливих завдань для підвищення туристичної доступності окремих природних та культурно-історичних об'єктів.

Важливим показником рівня розвитку туристичної інфраструктури є наявність закладів розміщення. На території громади функціонують готелі, приватні садиби, заклади відпочинку та інші засоби тимчасового проживання туристів.

Найбільш поширеними формами розміщення є: готелі; мініготелі; приватні садиби; садиби сільського зеленого туризму; бази відпочинку; гостьові будинки.

Розвиток приватного сектору є особливо перспективним для сільських населених пунктів громади, оскільки дозволяє поєднувати відпочинок із ознайомленням із місцевими традиціями, побутом та культурою населення.

Однак кількість сучасних засобів розміщення залишається недостатньою для обслуговування значних туристичних потоків, що стримує розвиток туристичної галузі.

Важливим елементом туристичної інфраструктури є підприємства громадського харчування. У Сторожинецькій громаді функціонують: ресторани; кафе; кав'ярні; заклади швидкого харчування; заклади традиційної буковинської кухні.

Заклади харчування забезпечують обслуговування як місцевих жителів, так і туристів. Значний потенціал має розвиток гастрономічного туризму, який може базуватися на популяризації традиційної буковинської кухні, місцевих кулінарних традицій та фермерської продукції.

Рівень розвитку соціальної інфраструктури безпосередньо впливає на туристичну привабливість громади. На території Сторожинецької громади функціонує мережа закладів освіти, охорони здоров'я, культури та спорту.

До соціальної інфраструктури належать: заклади загальної середньої освіти; дошкільні навчальні заклади; заклади охорони здоров'я; будинки культури; бібліотеки; спортивні комплекси; стадіони та спортивні майданчики.

Наявність розвиненої соціальної інфраструктури забезпечує комфортне перебування туристів та сприяє проведенню культурних, спортивних і туристичних заходів.

Одним із сучасних напрямів розвитку туризму є створення ефективної системи туристичного інформування. Для забезпечення якісного обслуговування туристів важливими є: туристичні інформаційні центри; інформаційні стенди; туристичні вказівники; рекламно-інформаційні матеріали; офіційні туристичні вебресурси; електронні карти маршрутів.

На сьогодні туристично-інформаційна інфраструктура громади перебуває на стадії розвитку. Одним із перспективних напрямів є створення сучасного

туристично-інформаційного центру та впровадження цифрових технологій у сфері туристичного обслуговування.

Значну роль у розвитку туризму відіграє рекреаційна інфраструктура. На території громади функціонують: міські парки; сквери; зони відпочинку; спортивно-оздоровчі комплекси; місця короткочасного відпочинку населення.

Особливе значення має парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва у Сторожинці, який виконує рекреаційну та туристичну функції. Перспективним напрямом є облаштування нових зон відпочинку, велосипедних маршрутів, оглядових майданчиків та туристичних стежок.

Важливим фактором розвитку туризму є стан інженерної інфраструктури. До її складу входять: системи водопостачання; водовідведення; електропостачання; газопостачання; телекомунікаційні мережі; інтернет-зв'язок.

Належний рівень розвитку інженерно-комунального господарства забезпечує комфортне проживання туристів та функціонування туристичних підприємств.

У громаді реалізуються заходи щодо модернізації інженерних мереж, покращення благоустрою населених пунктів та підвищення якості комунальних послуг.

Інфраструктурні ресурси Сторожинецької громади є важливою складовою її туристичного потенціалу та забезпечують умови для розвитку туристичної діяльності. Громада має сприятливе транспортне положення, мережу закладів харчування, соціальної та рекреаційної інфраструктури, а також потенціал для розвитку засобів розміщення туристів. Водночас подальший розвиток туристичної галузі потребує модернізації інфраструктурних об'єктів, покращення транспортної доступності туристичних ресурсів, створення сучасної системи туристичного інформування та залучення інвестицій у сферу туризму. Реалізація цих заходів сприятиме підвищенню туристичної привабливості громади та забезпечить ефективне використання її природного й культурно-історичного потенціалу.

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТУРУ НА ТЕРИТОРІЇ СТОРОЖИНЕЦЬКОЇ ГРОМАДИ

Ефективне використання туристичних ресурсів Сторожинецької територіальної громади потребує створення комплексних туристичних продуктів, здатних забезпечити тривале перебування туристів на території громади. Одним із перспективних напрямів є організація багатоденних турів, які дозволяють поєднати ознайомлення з природними, історико-культурними та етнографічними ресурсами регіону.

З цією метою пропонується триденний туристичний маршрут «Туристична Сторожинеччина: природа, історія та традиції Буковини», який передбачає відвідування основних туристичних локацій громади, знайомство з культурною спадщиною та активний відпочинок на природі.

Назва туру: «Туристична Сторожинеччина: природа, історія та традиції Буковини»

Тип туру: культурно-пізнавальний, рекреаційний та екологічний.

Тривалість: 3 дні / 2 ночі.

Маршрут: Чернівці – Сторожинець – Банилів-Підгірний – Комарівці – Давидівка – Стара Жадова – Сторожинець – Чернівці.

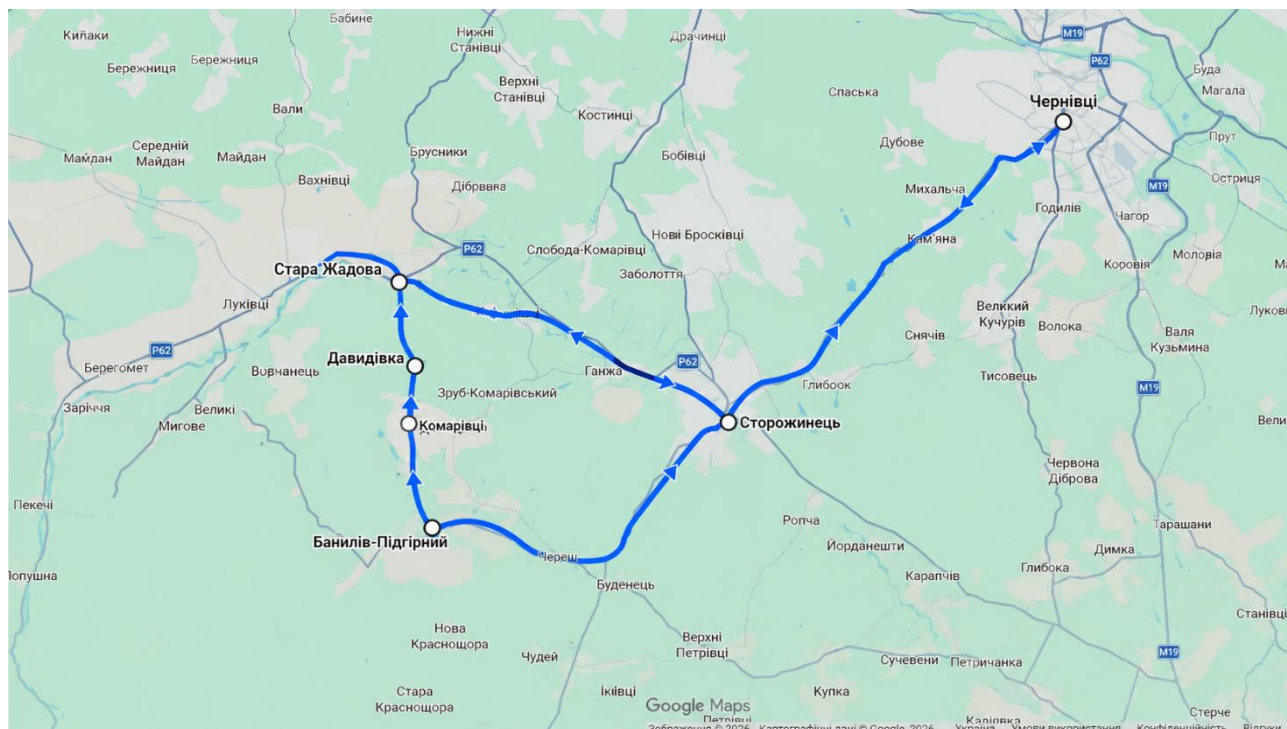

Рис. 3.1 Карта маршруту

Спосіб пересування: автобусний та пішохідний.

Кількість туристів: 20–25 осіб.

Сезонність: квітень – жовтень.

Категорія туристів: молодь, сімейні групи, туристи середнього віку, шкільні та студентські групи.

День 1. Історична спадщина Сторожинця

08:00–09:00 – Прибуття туристів до Сторожинця

Зустріч групи, знайомство з програмою туру.

09:00–11:00 – Оглядова екскурсія містом Сторожинець

Під час екскурсії туристи ознайомлюються з:

- історією міста;
- архітектурною спадщиною австрійського періоду;
- пам'ятними місцями;
- центральною площею міста.

11:00–13:00 – Відвідування дендропарку та садиби Оренштайна

Програма включає:

- екскурсію територією парку;
- ознайомлення з рідкісними видами дерев;
- фотозйомку;
- огляд архітектурного комплексу.

13:00–14:00 – Обід

Знайомство з традиційною буковинською кухнею.

14:00–16:00 – Костел Святої Анни та Свято-Георгіївська церква

Огляд основних сакральних пам'яток міста.

16:00–18:00 – Вільний час

Прогулянка містом, відвідування сувенірних крамниць.

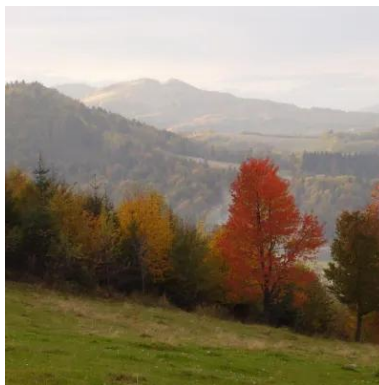
19:00 – Поселення в готель

Вечеря та відпочинок.

День 2. Природно-рекреаційний потенціал громади

08:00–09:00 – Сніданок

09:00–11:00 – Екскурсія до Банилова-Підгірного

Туристи знайомляться з:

- природними ландшафтами;
- місцевими традиціями;
- особливостями сільського способу життя.

11:00–13:00 – Похід екологічною стежкою

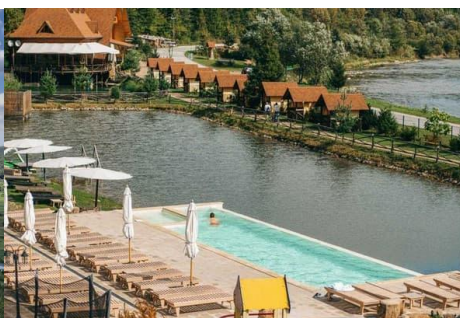
Програма включає:

- спостереження за природними комплексами;
- фотоекскурсію;
- знайомство з флорою та фауною Передкарпаття.

13:00–14:00 – Пікнік на природі

Дегустація традиційних буковинських страв.

14:00–17:00 – Відпочинок біля річки Сірет

Організуються:

- рекреаційний відпочинок;

- фотосесії;
- спортивні ігри;
- екологічні заходи.

17:00–19:00 – Повернення до Сторожинця

Вечеря.

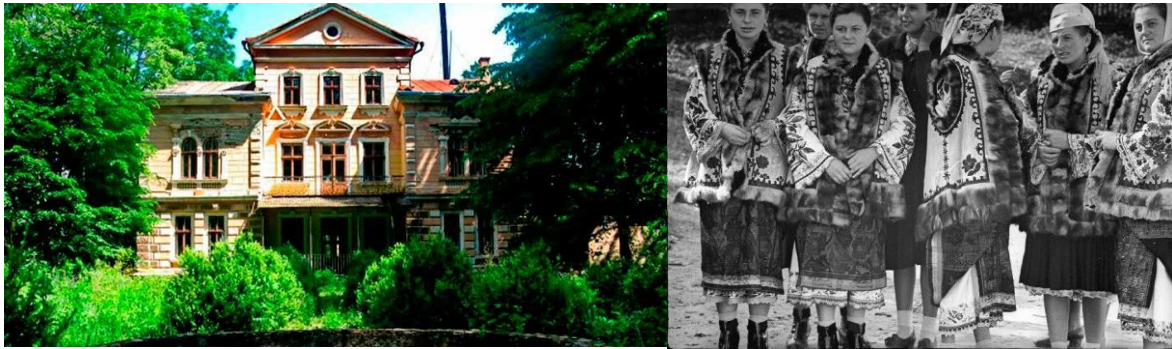
День 3. Етнографічні та культурні традиції громади

08:00–09:00 – Сніданок

09:00–11:00 – Відвідування села Комарівці

Ознайомлення з традиційною забудовою та місцевими ремеслами.

11:00–13:00 – Екскурсія до Давидівки та Старої Жадови

Під час екскурсії туристи знайомляться з:

- народними традиціями;
- місцевими обрядами;
- особливостями буковинської культури.

13:00–14:00 – Обід

14:00–16:00 – Майстер-клас з буковинської кухні

Учасники туру беруть участь у приготуванні традиційних страв:

- баношу;
- голубців;
- плацинди;
- домашньої випічки.

16:00–17:00 – Підбиття підсумків туру

Обмін враженнями, вручення інформаційних буклетів.

17:00 – Від'їзд туристів до Чернівців

Туристичні ресурси, використані в турі

Природно-рекреаційні ресурси:

- лісові масиви Сторожинеччини;
- річка Сірет;
- природні ландшафти Передкарпаття;
- рекреаційні зони громади.

Історико-культурні ресурси:

- садиба Оренштайна;
- дендропарк;
- костел Святої Анни;
- Свято-Георгіївська церква;
- історичний центр Сторожинця.

Етнографічні ресурси:

- народні традиції Буковини;
- місцева кухня;
- ремесла та фольклор;
- сільський побут.

Інфраструктурні ресурси:

- заклади розміщення;
- підприємства харчування;
- транспортна мережа;
- туристичні маршрути.

Орієнтовна вартість туру на 1 особу

<i>Витрати на послуг</i>	<i>Вартість</i>
Транспортне обслуговування	900
Проживання (2 ночі)	1600
Харчування	1200
Екскурсійне обслуговування	500
Вхідні квитки	300

Організаційні витрати	500
<i>Разом</i>	<i>5000 грн.</i>

Розроблений триденний тур «Туристична Сторожинеччина: природа, історія та традиції Буковини» базується на комплексному використанні природно-рекреаційних, історико-культурних, етнографічних та інфраструктурних ресурсів громади. Його реалізація сприятиме збільшенню туристичних потоків, розвитку місцевого підприємництва, популяризації культурної спадщини та формуванню позитивного туристичного іміджу Сторожинецької громади.

Тривалість у три дні дозволяє туристам повноцінно ознайомитися з основними туристичними об'єктами території та забезпечує вищий економічний ефект для громади порівняно з одноденними екскурсіями.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження ресурсних передумов розвитку туризму в Сторожинецькій територіальній громаді було встановлено, що туризм є одним із перспективних напрямів соціально-економічного розвитку громади та важливим чинником підвищення її інвестиційної привабливості. Ефективне використання туристичних ресурсів сприяє розвитку підприємництва, створенню нових робочих місць, зростанню доходів місцевого бюджету та покращенню якості життя населення.

У теоретичній частині дослідження було розглянуто сутність туристичних ресурсів та їх роль у розвитку територіальних громад. Встановлено, що туристичні ресурси є основою формування туристичного продукту та визначають конкурентоспроможність території на туристичному ринку. До основних складових туристичного потенціалу належать природно-рекреаційні, історико-культурні, соціально-економічні та інфраструктурні ресурси, які в сукупності формують передумови для розвитку туристичної діяльності.

Проаналізовано основні методичні підходи до оцінки туристичних ресурсів територіальних громад. Визначено, що найбільш ефективним є комплексний підхід, який поєднує ресурсний, бальний, експертний та інтегральний методи оцінювання. Його використання дозволяє всебічно оцінити туристичний потенціал території та визначити перспективи його подальшого використання.

У ході дослідження було встановлено, що Сторожинецька міська територіальна громада має вигідне економіко-географічне положення, значний природно-ресурсний потенціал та достатній рівень соціально-економічного розвитку. Громада є одним із важливих центрів Чернівецької області, де поєднуються аграрне виробництво, підприємницька діяльність, сфера послуг та рекреаційно-туристичний потенціал.

Проведений аналіз природно-рекреаційних ресурсів засвідчив, що громада володіє значними можливостями для розвитку різних видів туризму. Значна площа лісових масивів, річка Сірет та її притоки, сприятливі кліматичні умови, мальовничі ландшафти та наявність об'єктів природно-заповідного фонду формують основу для розвитку екологічного, рекреаційного, спортивного та сільського зеленого туризму. Природні ресурси громади характеризуються високою туристичною привабливістю та можуть використовуватися протягом усього року.

Дослідження історико-культурних та архітектурних туристичних ресурсів показало, що Сторожинецька громада має багату культурну спадщину, сформовану під впливом історичних процесів, характерних для Буковинського регіону. Особливу туристичну цінність становлять пам'ятки сакральної архітектури, історична забудова міста Сторожинець, дендропарк та садиба Оренштайна, а також численні об'єкти культурної спадщини у сільських населених пунктах громади. Вони створюють сприятливі умови для розвитку культурно-пізнавального, релігійного та етнографічного туризму.

Оцінка інфраструктурних ресурсів засвідчила, що громада має базові передумови для розвитку туристичної діяльності. Наявна транспортна мережа забезпечує доступність основних туристичних об'єктів, функціонують заклади харчування, розміщення та соціальної інфраструктури. Разом із тим встановлено, що подальший розвиток туризму потребує модернізації дорожньої мережі, розширення кількості засобів розміщення туристів, покращення інформаційного забезпечення та розвитку туристично-рекреаційної інфраструктури.

Перспективними напрямками розвитку туризму в Сторожинецькій громаді є створення нових туристичних маршрутів, розвиток екологічного та сільського зеленого туризму, популяризація історико-культурної спадщини, організація фестивалів та інших подієвих заходів, розвиток велосипедного туризму та впровадження сучасних інформаційних технологій у сфері туристичного

обслуговування. Важливим завданням є також формування позитивного туристичного іміджу громади на регіональному та національному рівнях.

Сторожинецька територіальна громада володіє значним природно-рекреаційним, історико-культурним та інфраструктурним потенціалом, який створює сприятливі передумови для розвитку туристичної діяльності. Рациональне використання наявних ресурсів, удосконалення туристичної інфраструктури, активізація інвестиційної діяльності та впровадження сучасних підходів до управління туризмом сприятимуть підвищенню туристичної привабливості громади та забезпеченню її сталого соціально-економічного розвитку в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Альбещенко О. С. «Тенденції розвитку об'єднаних територіальних громад як туристичної дестинації», *Modern Economics*, 2021 № 29 tourlib.net+11economyandsociety.in.ua+11nayka.com.ua+11.
2. Анотації проектів (програм) - переможців Всеукраїнського проекту розвитку регіонів. URL: <http://www.municipal.gov.ua/1222>.
3. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування : монографія. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2001. 395 с.
4. Бейдик О. О., Топалова О. І., Прохорова Л. А. «Трансформація регіонального туризму за умов децентралізації (на прикладі Запорізької області)», *Український географічний журнал*, 2019 № 3(107) lib.vtei.edu.ua+12ukrgeojournal.org.ua+12ktpi.kpi.ua+12.
5. Бойко М. Г., Босовська М. В. Туристичні ресурси України : навчальний посібник. Київ : Київський національний торговельно-економічний університет, 2021. 400 с.
6. Габчак Н., Дубіс Л. «Дослідження туристичного потенціалу об'єднаних територіальних громад в межах Ужгородського району Закарпатської області», журнал *Економіка та суспільство*, 2025 № 71 nayka.com.ua.
7. Гетьман В. І. Екотуризм чи екологічний туризм: теорія і реальність. Київ : Екологічна ліга, 2015. 192 с.
8. Герасименко В. Г. Організація туристичної діяльності : навчальний посібник. Одеса : Атлант, 2014. 242 с.
9. Головне управління статистики у Чернівецькій області, офіційний портал статистичних даних.
10. Гончар Н., Зеленська Л., Афанасьєв О. У регіонального туризму є майбутнє // *Краєзнавство. Географія. Туризм*. 2008. №12. С.13-15.

11. Державне агентство розвитку туризму України. Офіційний сайт. Режим доступу: ДАРТ України
12. Державна служба статистики України. Статистичний збірник «Туристична діяльність в Україні». Київ : Держстат України, 2025.
13. Державна служба статистики України, сайт для даних про туризм в регіонах sg.vp.ua+15 elartu.tntu.edu.ua+15 nayka.com.ua+15.
14. Державна стратегія регіонального розвитку України на період до 2027 року, постанова КМУ від 05.08.2020 № 695.
15. Дутчак С. В. Організація туристичних подорожей : навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2011. 312 с.
16. Жученко В. П. Рекреаційна географія : навчальний посібник. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2013. 278 с.
17. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», від 05.02.2015 № 157VIII. elartu.tntu.edu.ua/dspace. uzhnu.edu.ua+1 dspace.wunu.edu.ua+1
18. Закон України «Про туризм», від 15.09.1995 № 324/95-ВР.
19. Захарченко П.В. Стратегії підвищення конкурентноспроможності організацій курортно-рекреаційного комплексу // Економіка і підприємництво. 2009. №2. С.71-75.
20. Зінько Ю. В. Сільський зелений туризм: теорія і практика розвитку. Львів : Літопис, 2011. 224 с.
21. Іванух Р. А., Олійник А. В. Економіка природокористування і охорона довкілля. Львів : Світ, 2011. 304 с.
22. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні : навчальний посібник. Чернівці : Книги–XXI, 2003. 300 с.
23. Кифяк В. Ф. Організація туризму : навчальний посібник. Чернівці : Книги–XXI, 2008. 344 с.
24. Кифяк В.Ф. Організаційно-економічні засади створення та функціонування рекреаційно-туристичного кластера на Буковині // Формування ринкових відносин в Україні. 2007. №11. С.96-100.

25. Культурно-історичні ресурси є невіддільною частиною туристичного потенціалу села Банилова-Підгірного <https://uk.wikipedia.org>
26. Ковешніков В. С., Гармаш В. В. «Винний та гастрономічний туризм: важливий потенціал розвитку економіки», журнал *Інвестиції: практика та досвід*, 2017 № 4 dspace.mnau.edu.ua.
27. Крачило М. П. Географія туризму : навчальний посібник. Київ : Вища школа, 1987. 208 с.
28. Лихоманова О.В. Стан і перспективи розвитку регіонального туризму в Україні // Актуальні проблеми економіки. 2004. №6. С.149-155.
29. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) : навчальний посібник. 3-тє вид., перероб. та доп. Київ : Альтерпрес, 2005. 436 с.
30. Любіцева О. О. Методика розробки турів : навчальний посібник. Київ : Альтерпрес, 2008. 300 с.
31. Мальська М. П., Худо В. В., Цибух В. І. Основи туристичного бізнесу : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 272 с.
32. Мальська М. П., Пандяк І. Г. Туристичний бізнес: теорія та практика : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 368 с.
33. Михайліченко Г. І. «Формування інноваційних туристичних кластерів як конкурентної переваги регіону», у зб. наук. прац., 2012 elartu.tntu.edu.ua.
34. Паньків Н. Є. «Соціально-екологічний підхід до розроблення стратегії сталого розвитку туризму територіальних громад», *Науковий вісник НЛТУ України*, 2020 № 30(3) economyandsociety.in.ua+1nauka.com.ua+1.
35. Покоłodна М. М. Рекреаційна географія : навчальний посібник. Харків : ХНАМГ, 2012. 275 с.
36. Рутинський М. Й., Зінько Ю. В. Сільський туризм : навчальний посібник. Київ : Знання, 2006. 271 с.
37. Смаль І. В. Туристичні ресурси світу : навчальний посібник. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2010. 336 с.

- 38.Сторожинецька міська рада. Інвестиційний паспорт Сторожинецької міської територіальної громади. Сторожинець, 2025.
- 39.Сторожинецька міська територіальна громада. Офіційний сайт. Режим доступу: stor-rada.gov.ua
- 40.Стратегія розвитку Сторожинецької територіальної громади до 2027 року (офіційний сайт Сторожинецької міської ради) <https://stor-rada.gov.ua>
- 41.Чернівецька обласна державна адміністрація. Офіційний вебпортал. Режим доступу: cvoda.gov.ua
- 42.Туризм, відпочинок та санаторно-курортне лікування в області: Статистичний збірник. Чернівці: Державний комітет статистики України, 2024.
- 43.Чернюк Л.Г., Клиновий Д.В. Економіка регіонів (областей) України. К.: ЦУЛ, 2002. 368 с.
44. Чорненька Н.В. Організація туристичної індустрії. К.: Атіка, 2009. 392 с.
45. Явкін В.Г., Руденко В.П., Король О.Д. Проблеми географії та менеджменту туризму. Чернівці: Рута, 2006. 260 с.